

مصوبه اصلاحی «اهداف، سیاست‌ها و ضوابط نشر کتاب»

مصوب جلسه ۶۶۰ مورخ ۲۴-۰۱-۱۳۸۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی

شماره ابلاغ: ۸۹/۱۷۸۸/دش

تاریخ ابلاغ: ۳۰-۰۲-۱۳۸۹

شرح:

شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه ۶۶۰ مورخ ۲۴/۱/۸۹، براساس پیشنهاد مورخ ۲۵/۸/۸۷ و ۲۲/۹/۸۸ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اصلاح مصوبه «اهداف، سیاست‌ها و ضوابط نشر کتاب» (مصوب جلسه ۱۴۹ مورخ ۲۰/۲/۶۷) را به شرح ذیل، تصویب نمود:

ماده ۱- هدف

اعتلای فرهنگ دینی و ملی در جامعه از طریق توسعه دانش و نهادینه کردن ارزش‌های اسلامی، ایرانی و انقلابی با تأمین آزادی نشر کتاب، حفظ حرمت و آزادی قلم، سیانت از جایگاه والای علم، اندیشه و ایمان دینی و همچنین ایجاد زمینه مناسب برای حضور مؤثر در عرصه جامعه جهانی.

ماده ۲- سیاست کلی

نظام جمهوری اسلامی، سیاست آزادی اندیشه و بیان آرا و عقاید را در چارچوب هدف موضوع ماده ۱ فوق به عنوان یک اصل اساسی خود برگزیده است و بر حقوق و تکالیف قانونی مردم در زمینه نشر کتاب اعم از چاپی و الکترونیکی مطابق ضوابط قانونی تأکید می‌کند.

ماده ۳- سیاست‌های ایجابی، حدود و ضوابط

۱- دولت و همه ارکان حکومت موظفند در چارچوب قانون از حریم آزادی انتشار کتاب حمایت کنند.
۲- حق انتشار کتاب به منظور افزایش آگاهی‌های دینی، علمی، سیاسی، اقتصادی، هنری، تاریخی، اجتماعی و نظایر آن از حقوق آحاد ملت است و این حق بدون مجوز قانونی، قابل سلب نیست.
۳- تدوین و اجرای سیاست‌های هدایتی و حمایتی جمهوری اسلامی ایران از کتاب باید به نحوی باشد که اهل قلم را به تألیف، ترجمه و انتشار کتاب‌های متناسب با نیازهای جامعه امروز برای نیل به موارد ذیل تشویق و ترغیب نماید:

الف- تقویت و ترویج امر پژوهش؛

ب- تبیین و ترویج اصول و ارزش‌های انقلاب اسلامی و نگاهبانی از دستاوردهای آن از راه تألیف و نشر؛

ج- احیای میراث مکتوب و توسعه فرهنگ و تمدن اسلامی و ایرانی؛

د- مقابله مؤثر و مفید با تهاجم سیاسی و فرهنگی علیه عقاید و ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی؛

هـ- بهره‌گیری مفید از دانش و اندیشه بشری از طریق ترجمه سنجیده و متناسب با زبان معیار؛

ز- حمایت از ترجمه و نشر آثار ارزشمند به زبان‌های دیگر؛

ل- کمک به توسعه آموزش غیر رسمی افراد جامعه از طریق ارتقاء سطح دانش و مهارت همگانی.

ماده ۴- حدود قانونی

نشر کتاب همانگونه که ممکن است مظهر و نمودی از آزادی‌های اجتماعی و انسانی تلقی شود، چه بسا مورد سوء استفاده و اشاعه لابلایگری فکری و اخلال در حقوق عمومی قرار گیرد. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

با همکاری دستگاه‌های ذیصلاح موظف است برای مقابله با جوانب منفی، حدود و ضوابط نشر کتاب را که ذیلاً آمده است، مورد توجه قرار دهد و فضای سالم و سازنده چاپ و نشر کتاب را حفظ و حراست نماید:

الف- دین و اخلاق

۱- تبلیغ و ترویج الحاد و اباحه‌گری، انکار یا تحریف مبانی و احکام اسلام و مخدوش کردن چهره شخصیت‌هایی که از نظر دین اسلام محترم شمرده می‌شوند و تحریف وقایع تاریخی دینی که مآلاً به انکار مبانی دین منجر شود.

۲- توهین به مقدسات دین مبین اسلام و تبلیغ علیه تعالیم اصول و مبانی آن؛

۳- ترویج و تبلیغ ادیان، مذاهب و فرقه‌های منحرف و منسوخ، تحریف‌شده و بدعت‌گذار؛

تبصره- معرفی ادیان و مذاهب و بیان احکام یا تحقیق درباره آن‌ها با رویکرد علمی و غیرتبلیغی مستثنی است

۴- ترویج خرافات و مخدوش کردن چهره اسلام؛

۵- بیان جزئیات مراودات جنسی، گناهان، کلمات رکبیک و مستهجن، به نحوی که موجب اشاعه فحشا شود.

تبصره- بیان مراودات جنسی یا مفاصد با زبانی عفیف و غیرمحرک به منظور آموزش، انتقال پیامی مثبت یا نشان دادن چهره شخصیت‌های منفی، از حکم این بند مستثنی است؛

۶- استفاده از جاذبه جنسی و تصاویر برهنه زنان یا مردان با عنوان آثار هنری یا هر عنوان دیگر.

تبصره- استفاده از تصاویر و طرح‌های علمی در کتاب‌های تخصصی و علمی، بلامانع است.

۷- انتشار تصاویر به نحوی که موجب اشاعه فحشا شود؛ نظیر رقص، مشروب‌خواری و مجالس فسق و فجور.

تبصره- چاپ تصاویر مجالس فسق و فجور عناصر حکومت پهلوی یا ضد انقلاب برای استناد تاریخی با رعایت عفت عمومی، مستثنی است.

۸- ترویج مادی‌گرایی فلسفی و اخلاقی و سبک‌های زندگی مخالف ارزش‌های اسلامی و اخلاقی.

۹- خشن جلوه‌دادن چهره اسلام و مسلمانان واقعی.

ب- سیاست و اجتماع

۱- توهین، تخریب یا افترا به امام خمینی (ره) و رهبری، رئیس‌جمهور، مراجع تقلید و تمام افرادی که حفظ حرمت آنها شرعاً و یا قانوناً لازم است.

۲- تبلیغ علیه قانون اساسی و انقلاب اسلامی و معارضه با آنها.

۳- برانگیختن جامعه به قیام علیه نظام جمهوری اسلامی و انقلاب اسلامی.

۴- ترویج گروه‌های محارب و عناصر ضد انقلاب و تروریست و نظام‌های لائیک و سلطنتی و خاندان پهلوی و تطهیر چهره‌های منفی آنان.

تبصره - طرح و نقل افکار و گفتار و مواضع فکری و علمی مخالفان انقلاب و نظام برای بررسی محققانه و عالمانه آرا و اندیشه‌های آنها منعی ندارد.

۵- تبلیغ و ترویج وابستگی به قدرت‌های سلطه‌جو و ضدیت با استقلال کشور.

۶- تبلیغ علیه منافع و امنیت ملی و ناکارآمد جلوه دادن نظام جمهوری اسلامی.

تبصره- بیان نارسایی‌ها و اشکالات در جمهوری اسلامی برای نقد و بررسی و شناخت دقیق‌تر مسائل و دستیابی به راه‌حل‌های مناسب و بیان مستدل و اصلاح طلبانه مشکلات و دور از توهین و افترا بلامانع است.

۷- اخلال و تشکیک در وحدت ملی و تمامیت ارضی کشور و ایجاد آشوب، درگیری و اختلاف میان اقوام و مذاهب.

تبصره- چاپ کتاب‌های علمی و استدلالی عقیدتی که محرک احساسات منفی و برهم‌زننده اساس وحدت در میان اقوام و فرق مختلف کشور نباشد، اشکالی ندارد.

۸- تضعیف و تمسخر افتخارات ملی، حس وطن‌دوستی و توانایی‌های علمی و عملی مردم ایران، فرهنگ خودی و اقوام ایرانی.

تبصره- نقد و نفی آداب و سنن غلط و انحرافی به قصد اصلاح و بدون شائبه‌های سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و استعماری منعی ندارد.

۹- ترویج و تبلیغ روحیه خودباختگی در برابر فرهنگ و تمدن بیگانه و القای حس عقب‌ماندگی.

۱۰- تبلیغ صهیونیسم و انواع دیگر نژادپرستی.

۱۱- تحریف وقایع مهم و مسلم تاریخی ایران و اسلام.

ج- حقوق و فرهنگ عمومی

۱- توهین و تمسخر زبان، فرهنگ و هویت اقوام و اقلیت‌های دینی و قومی؛

۲- ترویج و تبلیغ قانون‌گریزی، بی‌بندوباری و لاپالایی‌گری؛

۳- تبلیغ علیه خانواده و تضعیف و تخریب ارزش و جایگاه آن؛

۴- ترویج ناامیدی، سرخوردگی، پوچی و بی‌پهودگی و نگرش‌های منفی در جامعه و افزایش بی‌اعتمادی عمومی؛

۵- تحقیر و تمسخر اقشار مختلف جامعه؛

۶- ترویج و تبلیغ جریان‌ها و اشخاص فاسد و منحرف فرهنگی و هنری داخلی و خارجی؛

۷- افشای غیرقانونی اسناد طبقه‌بندی شده کشوری و لشکری؛

۸- تخریب هویت زبان ملی.

ماده ۵- هیأت نظارت بر اجرای ضوابط نشر کتاب

نظر به این‌که نظارت بر امر طبع و نشر کتاب و اجرای صحیح اصل ۲۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به عهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است، این وزارتخانه هیأت نظارتی متشکل از حداقل پنج نفر از میان صاحب‌نظران و شخصیت‌های علمی، دینی و فرهنگی وارد به مسایل کتاب و نشر و امور اجتماعی و سیاسی و تبلیغاتی را انتخاب و جهت تصویب به شورای عالی انقلاب فرهنگی معرفی خواهد کرد.

تبصره - متناسب با هر رشته تخصصی و کاری، کارگروهی متشکل از افراد صاحب‌نظر و به انتخاب شورای فرهنگ عمومی و زیر نظر هیأت تشکیل می‌شود. علاوه بر کارگروه‌های تخصصی فوق، کارگروه‌های استانی نیز به معرفی هیأت و انتخاب شورای فرهنگ عمومی، تشکیل می‌شود.

ماده ۶- هیأت نظارت بر نشر کتاب‌های کودکان و نوجوانان

نظر به حساسیت و جنبه‌های خاص کتاب‌های کودکان و نوجوانان، هیأت ویژه‌ای به نام «هیأت نظارت بر نشر کتاب‌های کودکان و نوجوانان» متشکل از حداقل پنج تن از افراد صاحب‌نظر و آگاه به امور تربیتی (از دیدگاه اسلامی) و مسایل خاص کتاب‌های کودکان تشکیل خواهد شد. این افراد را وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی از میان صاحب‌نظران و نویسندگان کتاب‌های کودکان و نوجوانان و اشخاص آگاه به مسائل تربیتی در اسلام انتخاب و جهت تصویب به شورای عالی انقلاب فرهنگی معرفی خواهد کرد.

تبصره ۱- کارگروه‌های تخصصی مربوطه، به معرفی هیأت و تصویب شورای فرهنگ عمومی، انتخاب و تشکیل می‌شود.

تبصره ۲- حداقل یکی از اعضای این هیأت باید از میان صاحب‌نظران و اعضای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان باشد.

تبصره ۳- نظارت هیأت مزبور از حیث شکل و محتوای کتب کودکان و نوجوانان و انطباق آن‌ها با فرهنگ اسلامی و ایرانی و اصول تربیتی خواهد بود.

ماده ۷- نظارت هیأت‌های مذکور در مواد ۵ و ۶ قبل از چاپ و نشر کتاب آغاز و در تمامی مراحل استمرار دارد. مصوبات هیأت‌های نظارت لازم‌الاجرا است.

ماده ۸- صدور مجوزهای مربوط به کتاب، تشکیل جلسات هیأت‌های نظارت هماهنگی فعالیت کمیته‌های استانی، تدوین دستور جلسات هیأت نظارت، هماهنگی کار سرگروه‌ها، برسان و اجرای سیاست‌های نظارتی هیأت‌های مندرج در مواد ۵ و ۶، توسط دبیرخانه هیأت نظارت بر اجرای ضوابط نشر کتاب که در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تشکیل می‌شود، خواهد بود. براین اساس دبیرخانه موظف است گزارش عملکرد این مصوبه را هر سال یکبار به دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه نماید.

ماده ۹- هیأت نظارت می‌تواند با تأیید شورای فرهنگ عمومی کمیته‌های متعدد داوری برای بررسی و ارزیابی آثار و کتب مورد تقاضا برای نشر، تشکیل دهد. آثار مزبور، برای بررسی و ارزیابی به یکی از کمیته‌های مزبور به عنوان کمیته اولیه ارائه می‌شود. در صورتی که پاسخ کمیته اولیه نسبت به انتشار آن مساعد باشد، با اخذ تعهد کتبی از ناشر، مجوز چاپ به وی داده می‌شود؛ در غیر اینصورت وی می‌تواند پس از ابلاغ اصلاحات و نظرات کمیته و ارائه تعهد مبنی بر اعمال اصلاحات مزبور، نسبت به انتشار اثر و کتاب خود اقدام نماید. هم‌چنین در صورتی که نسبت به رأی کمیته اولیه اعتراض به‌عمل آید، موضوع برای بررسی مجدد به کمیته دوم (موازی) ارائه می‌شود. پس از بررسی، در صورت تأیید نظر کمیته اولیه، بایستی اصلاحات ابلاغی کمیته مزبور، اعمال شود و در موارد بروز اختلاف نظر میان کمیته‌های اول و دوم، موضوع به کمیته سوم برای بررسی و اظهارنظر نهائی ارائه می‌شود و نظر این کمیته قطعی و لازم‌الاتباع است.

تبصره ۱- کمیته‌های مزبور باید حداکثر ظرف مدت یک ماه نسبت به بررسی و اظهارنظر، اقدام نمایند.
تبصره ۲- در مورد کتاب‌های خاص، هیأت نظارت می‌تواند با تأیید وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی مدت فوق‌الذکر را حداکثر برای یک ماه دیگر تمدید نماید.

ماده ۱۰- کلیه آثار منتشرشده براساس این مصوبه بایستی قبل از توزیع، از دبیرخانه هیأت‌های نظارت بر اجرای ضوابط نشر کتاب، مجوز توزیع دریافت نمایند.

ماده ۱۱- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است شیوه‌نامه اجرایی مواد ۵، ۶، ۷ و ۸ را تهیه نماید.

ماده ۱۲- مسئولیت اجرای سیاست‌ها و ضوابط بر عهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است و سایر دستگاه‌ها موظفند در این خصوص با وزارت مزبور همکاری و هماهنگی نمایند. همچنین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است با همکاری دیگر نهادهای ذیصلاح از چاپ و توزیع کتاب‌های فاقد مجوز رسمی جلوگیری نماید و با ناشر این گونه کتاب‌ها، برخورد قانونی نماید و عنداللزوم آنها را به مراجع قضایی نیز معرفی کند.

ماده ۱۳- هیأت نظارت بر اجرای ضوابط نشر کتاب، آیین‌نامه تشویق و رسیدگی به تخلفات ناشران در خصوص مواد ۳ و ۴ این مصوبه را تدوین می‌نماید. این آیین‌نامه به تأیید وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی خواهد رسید.

ماده ۱۴- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است با همکاری سایر دستگاه‌ها و در جهت تحقق اهداف ماده ۱، بند ۴ ماده ۳ و سیاست‌های ایجابی مندرج در این مصوبه، اقدامات زیر را به عمل آورد:

۱- حمایت از تأسیس رشته‌های دانشگاهی و گسترش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مرتبط با تولید و نشر کتاب

۲- حمایت از برقراری تأمین اجتماعی فراگیر برای کلیه عوامل نشر کتاب اعم از نویسندگان، مترجمان، ناشران و عوامل فنی، هنری و اجرایی نشر

۳- حمایت از به‌کارگیری و بومی‌سازی فناوری‌های نوین در صنعت چاپ و نشر

۴- ایجاد تسهیلات حمل و نقل کتاب برای ناشران و توزیع‌کنندگان کتاب و پست کتاب

۵- تسهیل تبلیغ کتاب‌های فاخر و شایسته و ترویج فرهنگ نقد کتاب در رسانه ملی و سایر رسانه‌ها

۶- حمایت از انتشار ترجمه فارسی کتاب‌هایی که در سایر کشورها منتشر شده‌اند، منطبق با این مصوبه.

۷- گسترش فرهنگ خرید و فروش و تبادل اینترنتی کتاب

۸- حمایت از تألیف و تولید کتاب‌های مرجع و پایه با خرید حق انتشار از نسخه رقومی اثر و ارائه آن در کتابخانه ملی و کتابخانه‌های عمومی کشور

۹- اهدای جوایز ملی به ناشران و مؤلفان و مترجمان برای چاپ و آفرینش آثار مناسب

۱۰- تخصیص جوایز ملی به رشته‌های فنی و هنری مرتبط با تولید و نشر کتاب

۱۱- خرید کتب مناسب و برگزیده کتاب و اهدا به کتابخانه‌های عمومی، مدارس، دانشگاه‌ها، مساجد و نظایر آن در داخل و خارج از کشور با هدف هدایت ناشران به سمت تولید آثار فاخر

۱۲- راه‌اندازی و تقویت کتابخانه‌های باز، کتابخانه‌های ادارات و کلیه مراکز دولتی و عمومی و کتابخانه‌های روستایی

۱۳- برپایی نمایشگاه‌های تخصصی و عمومی کتاب در مراکز استان‌ها و شهرهای بزرگ و نیز نمایشگاه‌های سیار در شهرهای کم‌جمعیت و روستاها

۱۴- معرفی آثار برگزیده فارسی به خارج از کشور و حمایت از تألیفات آثار مربوط به ترویج فرهنگ اسلامی یا ترجمه آثار برگزیده به زبان‌های بیگانه و حمایت از صادرات کتاب

۱۵- ایجاد تمهیدات لازم به منظور بهره‌مندی حوزه کتاب از تعرفه‌های فرهنگی در بخش خدمات عمومی

۱۶- تلاش در جهت تدوین قوانین و مقررات لازم برای توسعه صنعت چاپ و نشر کتاب و تصویب آنها در مراجع قانونی ذیربط

ماده ۱۵- نظارت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و انجام وظایف این وزارتخانه رافع و نافی مسئولیت ناشران نبوده و ناشران با تحویل نسخه پیش از چاپ به دبیرخانه هیأت نظارت، تمامی مسئولیت‌های حقوقی ناشی از عدم انطباق با ضوابط را برعهده خواهند داشت.

ماده ۱۶- این مصوبه در ۱۶ ماده و ۱۴ تبصره در جلسه ۶۶۰ مورخ ۸۹/۱/۲۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید و از این تاریخ مصوبه «اهداف، سیاست‌ها و ضوابط نشر کتاب» مصوب ۶۷/۲/۲۰ و سایر ضوابط و مقررات مغایر با آن منسوخ و بلااثر می‌باشد.